

Herbestemming van drie kantoorkolossen

Het herbestemmen van een kantoorkolos uit de vorige eeuw is geen sinecure. Naast het vinden van nieuwe gebruikers en de inpassing hiervan, is ook de aansluiting op de omgeving een belangrijke ontwerpogave. Wessel de Jonge Architecten, ZZDP Architecten en Zandbelt&vandenBerg bewijzen met de herbestemming van respectievelijk het voormalige GAK-gebouw, het oude AMRO-kantoor en Eneco's vorige hoofdkantoor dat architecten in deze opgave van grote toegevoegde waarde zijn. Hun betrokkenheid uit zich niet in een herkenbare signatuur die de bestaande architectuur overtroeft, maar in trotse gebruikers, verraste voorbijgangers en een blijde omwonenden.

Auteur Merel Pit

Een leegstaand gebouw heeft vaak een ongunstige invloed op de plek waar het staat: het is een zogenoemd zwart gat in het stedelijk weefsel. Zeker wanneer het gaat om 25.000 vierkante meter of meer, lijkt er van het zwarte gat een zuigende werking uit te gaan. Er is geen sociale controle op de directe omgeving, de staat van het pand verslechtert door het ontbreken van onderhoud, dieven breken in en roven waardevolle spullen. Hierdoor gaat van het gebouw een negatieve invloed uit en wordt het functioneren van de stad verstoord. Slopen van dergelijke grote gebouwen – voorheen vaak in gebruik als kantoor – gebeurt maar zelden. Veel eigenaren, niet zelden buitenlandse beleggers, laten het pand liever leegstaan dan dat ze hun verlies nemen en het pand slopen of afboeken. Hierdoor zit de stad met een probleem, maar ook voor haar is sloop lang niet altijd gewenst. Vanwege hun om-

.....
Vanwege hun omvang hebben kantoorkolossen een eigen, vaak unieke plek in het stedelijk weefsel
.....

vang hebben deze kantoorkolossen een eigen, vaak unieke plek in het stedelijk weefsel. Ze fungeren langs de snelweg of aan een druk kruispunt als een landmark voor de buurt, voor het stadsdeel of soms zelfs voor de stad. Daarnaast kunnen de panden kwalitatief gezien vaak nog decennia mee. Herstemming lijkt dus de beste oplossing. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, want vind maar eens een nieuwe gebruiker voor al die duizenden vierkante meters. De drie voorbeeldprojecten die in dit artikel worden besproken zijn alle drie als kantoor neergezet, maar doen nu (deels) dienst als studenten- en starterswoningen, hotel of school. De architecten speelden bij deze transformaties een belangrijke rol. Ze onderzochten de programmatische en constructieve mogelijkheden van het gebouw. Ze inspireerden en overtuigden de eigenaar en de mogelijke toekomstige gebruikers met hun ruimtelijke ideeën. Voor een soepele inpassing van de nieuwe functie losten ze logistieke problemen op. Ook bleven ze vol goede moed doortekenen, al was de bestemmingswijziging er nog niet door. Zo laveerden ze tijdens bouwvergunningstrajecten langs (verouderde) wet- en regelgeving, die gelukkig steeds meer is toegesneden op transformatie van bestaande bouw in plaats van slechts op nieuwbouw. Steeds maar weer gingen ze de dialoog aan met aannemers en gemeenten om de kwaliteit van het eindresultaat te waarborgen. Toen de transformatie eindelijk daar was en de nieuwe huurders een op maat gesneden dak boven hun hoofd hadden, bleek dat ze ook een stuk stad hadden hersteld door de aansluiting op het maaiveld zorgvuldig vorm te hebben gegeven. De invulling van de plint overbrugt het schaalverschil tussen de kolos en zijn context en is daardoor cruciaal voor een geslaagde transitie.

Voorheen: GAK-kantoor in Amsterdam (1959) Nu: (deels) studenten- en starterswoningen en stadswoonkamer (2012/2013)

Het voormalige GAK-kantoor gezien vanaf de A10. De meest linkse vleugel is herbestemd, de middenbouw en de andere vleugel nog niet. Fotograaf Luuk Kramer

Een geschikte gebruiker vinden, begint met het doen van studies naar de ruimtelijke en programmatische mogelijkheden van de kantoorcolossen. In het geval van Wessel de Jonge waren dat heel veel studies voor de 42.000 vierkante meter van het voormalige GAK-gebouw in Amsterdam. Als pionier op het gebied van herbestemming is hij al in 2006 benaderd door projectontwikkelaar AM. Samen met A&T onderzocht hij hoe verschillende programma's in het bestaande gebouw konden worden ingepast: van kantoren en woningen tot onderwijsruimtes en een hotel. Voor de langere termijn werd uiteindelijk ingezet op kantoren. Maar terwijl het pand in de zogenoemde tussentijd werd gebruikt door ateliers van de Rietveld Academie, klapte de kantorenbranche in elkaar. AM kon voor zoveel vierkante meters kantoorvloer geen gebruikers vinden. In de markt bleek wel echter behoefte te zijn aan betaalbare studenten- en starterswoningen binnen de Ring van Amsterdam. Hiervoor was een bestemmingsplanwijziging nodig. Omdat woningen minder lucratief zijn dan kantoren, is voorsnog alleen de noordvleugel ontwikkeld. Samen met corporatie Stadgenoot ontwikkelde AM 320 individuele wooneenheden met keuken en badkamer van nog geen 25 vierkante meter; waarvan 220 koop (€ 90.000 per unit) en de rest huur. Het bleek een groot succes: al voor de oplevering eind 2012 waren alle woningen verkocht of verhuurd. Op de 100 huurwoningen kwamen zelfs 700 geïnteresseerden af.

Terwijl de plattegronden ter goedkeuring bij de gemeente lagen, werd al begonnen met de renovatie van de gevel. Om zo veel mogelijk geluidshinder te voorkomen is achter de gevel aan de snelwegkant een extra gevel gezet. Dit heeft geleid tot kleine serres in de kamers. Verder zijn de gevels zo veel mogelijk in de oorspronkelijke stijl herontworpen. Zelfs het kenmerkende groene glas is toegepast. Zo is het beeld van het oorspronkelijke GAK-gebouw, ontworpen door Ben Merkelbach (1901-1961), nagenoeg overeind gebleven, wat vooral van belang was voor de welstand en monumentenzorg. Het gebouw is in procedures immers als monument behandeld, al heeft het die status niet (zie kadertekst). Door deze status aparte kon de gemeente voorkomen dat het pand is gesloopt, zoals AM aanvankelijk van plan was. De noordvleugel is bijna helemaal weer als nieuw, maar toch voelt het ongemakkelijk aan: alsof een zwerper een half

Het gebouw wordt in procedures als monument behandeld, al heeft het die status niet

kostuum aanheeft en één nieuwe schoen. De opgeknapte vleugel zal pas tot zijn recht komen, wanneer ook de middenbouw en de andere vleugel zijn aangepakt. De vraag naar dergelijke woningen is groot en het architectenbureau staat in de startblokken om het uit te tekenen. Alleen de financiering voor de tweede fase is nog niet rond.

De Noordvleugel is al af. Fotograaf Luuk Kramer

Project Herbestemming van drie kantoorcolossen

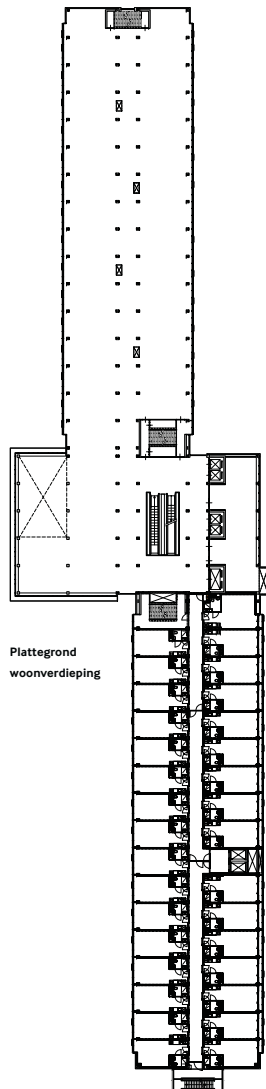

GAK-kantoor

Status aparte

Het GAK-gebouw, ontworpen door Ben Merkelbach, was zijn tijd ver vooruit. Het gebouw wordt gezien als een sleutelgebouw in de kantoorontwikkeling, vooral op het gebied van klimaattechniek en logistiek.

AM had het pand aanvankelijk gekocht met het idee het te slopen en er te vervangen voor nieuwbouw. Als reactie hierop ontstond een beweging voor behoud van het gebouw. De gemeente ging hierin mee en zette haar enige instrument tegen sloop in: het voornemen om het pand aan te wijzen als monument. De eigenaar heeft weten te voorkomen dat het gebouw die status formeel kreeg, heeft maar inhoudelijk is het verder wel zo beoordeeld. Elke aanpassing is door de welfstand en bureau Monumenten uit den treure bekeken.

Impressie van de plint ontworpen door Zecc Architecten

Gedeeltelijke herbestemming krijgt vorm

De vloeren in de vleugel kenmerken zich door lange, relatief anonieme gangen. Vroeger bevonden zich aan weerszijden hiervan kantoorkamers, nu woningen; je kunt je voorstellen dat het ooit eens hotelkamers worden. Smalle glasstroken naast de voordeur zorgen voor een beetje contact tussen de gang en de woning. Voor de ontsluiting was het van belang extra liften, noodtrappenhuizen en entrees te realiseren. De centrale entree in de middenbouw voldeed niet meer als gemeenschap-

pelijke ontsluiting van het multifunctionele programma. Er lag immers een belangrijke taak om de sociale controle rondom het gebouw te vergroten: Bos en Lommer is nu eenmaal niet de veiligste wijk in Amsterdam. Twee van de drie entreetrappen die aan de vleugel zijn gehangen geven toegang tot de entree tot de woningen. De plint is bedacht als stadswoonkamer met horeca, flexibele werkplekken en verhuurbare units voor startende en kleinschalige ondernemingen. De uitbater, de Amsterdamse Compagnie (onderdeel van

Stadgenoot), benaderde Zecc Architecten voor de indeling en inrichting van de plint, bestaande uit een souterrain en een bel-etage. De belangrijkste ingreep is de introductie van vier vides. Hierdoor werkt de plint als één ruimtelijke structuur met veel flexibiliteit. In de vides zie je de oude balkenstructuur zitten. Enerzijds omdat zo veel mogelijk van het oorspronkelijke gebouw moest worden behouden. Anderzijds omdat het heel efficiënt, dus licht en zonder overmaat, is gebouwd. Constructief gezien zijn de balken onmisbaar.

Opdrachtgever AM, Amsterdam en Stadgenoot, Amsterdam
Ontwerp 1959 Ben Merkelbach
Ontwerp 2012 Wessel de Jonge architecten, Rotterdam
Bruto vloeroppervlak totaal 42.000 m²
Bruto vloeroppervlak Noordvleugel 13.450 m² studio's en verkeersruimte en 2.550 m² commerciële ruimten
Programma Noordvleugel 320 woningen en commerciële ruimten in de plint
Uitvoering december 2011
Oplevering januari 2012

Eén van de 320 woningen. Deze kijkt uit over het park en heeft dus geen geluidsoverlast van de A10. Fotograaf Luuk Kramer

Voorheen: AMRO-Bank kantoor in Amsterdam (1972) Nu: Ramada Apollohotel en Amsterdam Campus Hotelschool The Hague (2012)

Niet ver van het GAK-gebouw staat het voormalige AMRO-kantoor, ook aan de A10. ZZDP Architecten bedacht in opdracht van belegger Pronam Aurora verschillende invullingen voor de laagbouw en de toren; in totaal ruim 39.000 vierkante meter. Duidelijk was dat het complex voor één gebruiker te groot zou zijn. ZZDP kwam met verschillende varianten die twee verschillende gebruikers en tevens de eigenaar zouden aanspreken. Uiteindelijk raakten hotelketen Apollo en Hotelschool The Hague overtuigd. Apollo was een van de eerste hotelketens die er wat in zag om kamers te verhuren in een voormalig kantoor en de Hotelschool wilde graag permanente huisvesting voor haar campus in Amsterdam. Na een bestemmingsplanwijziging is de variant met onderwijsruimten en studentenwoningen in de laagbouw en een hotel in de toren uitgevoerd. Inmiddels was al begonnen met de gevelrenovatie van de hoogbouw. Door de omvang van het project en het feit dat de eigenaar niet de gebruiker van het complex is, had ZZDP Architecten te maken met verschillende opdrachtgevers. Zo was de eigenaar verantwoordelijk voor het casco, maar niet voor de inrichting. In opdracht van Pronam Aurora heeft het bureau de gevels van beide gebouwen aangepakt en de tekeningen gemaakt voor de indelingen en de badkamers als deel van

.....
ZZDP Architecten had te maken met verschillende opdrachtgevers
.....

de cascowerkzaamheden. Het interieur regelde de hotelketen zelf. In een later stadium is ZZDP Architecten ingeschakeld voor de toegevoegde entreeuilifel. De Hotelschool gaf het bureau een aanvullende opdracht om de indelingen bouwkundig uit te werken, maar OMI kreeg voor de opdracht voor het interieur. Een groot voordeel bij de uitwerking was dat ZZDP Architecten ook het oorspronkelijke gebouw heeft ontworpen; toentertijd door Piet Zanstra. Alle tekeningen waren hierdoor aanwezig, wat verrassingen tijdens de verbouwing voorkwam.

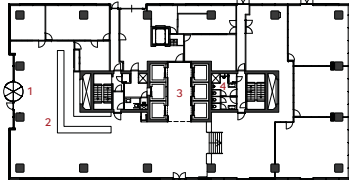
Zou ZZDP Architecten over veertig jaar wederom de opdracht krijgen het pand onder handen te nemen voor nieuwe huurders? Zijn grindtegels dan weer hip? Of is het pand dan al lang gesloopt? Voorlopig kunnen de huidige gebruikers in ieder geval even vooruit.

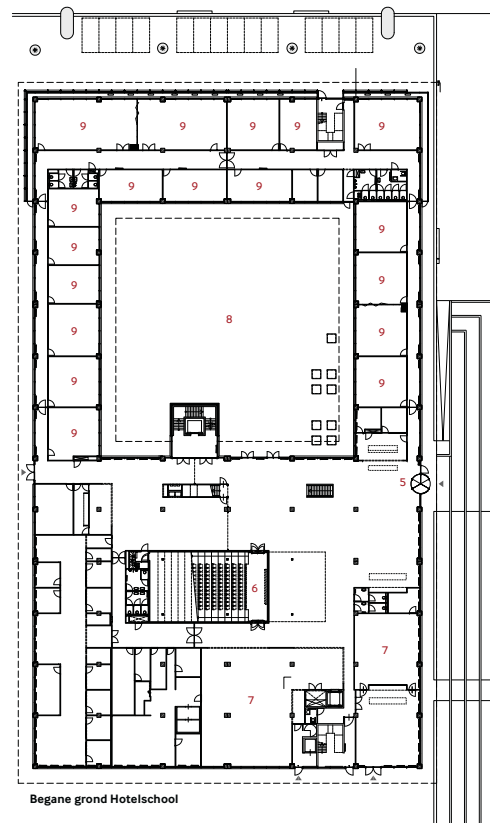
Het voormalige AMRO-kantoor bestaat uit een hoogbouw en een laagbouw. Beiden staan op een verhoogd dek. De relatie tussen de straat en het dek is verzacht door de aanleg van groene terrassen. Fotograaf Primabeeld / Marcel van der Burg

Project Herbestemming van drie kantoorcolossen

- 1 entree hotel
- 2 receptie
- 3 liften
- 4 toiletten
- 5 entree Hotelschool
- 6 auditorium
- 7 oefenrestaurant
- 8 binnentuin
- 9 leslokaal

Begane grond hotel

Begane grond Hotelschool

De laagbouw van de Hotelschool is georganiseerd rond twee binnenhoven. In één van de hoven bevindt zich nu een auditorium. *Fotograaf Primabeeld / Marcel van der Burg*

De entree van het hotel is transparant gemaakt door de toevoeging van glazen puien. *Fotograaf Primabeeld / Marcel van der Burg*

Eigen ontwerp herbestemd

Anders dan je misschien zou vermoeden, zijn de oobollige grindbetonnen elementen in de gevels van beide gebouwen van de voormalige AMRO-Bank niet vervangen. Nieuwe panelen waren te kostbaar en de bestaande elementen voldeden nog goed. Ze zijn alleen gereinigd. De glazenwasbalkons van de toren zijn aan de onderkant geveerd. De oorspronkelijke uitstraling van het gebouw is hierdoor ongewijzigd, maar wel opgefrist. Het geld dat hiermee is bespaard, is besteed aan comfort en veiligheid. Hierbij speelde allereerst de naastgelegen snelweg een belangrijke factor. Omdat Apollo haar gasten rustig wil laten slapen (voor 's nachts stelde de hotelketen een maximaal geluidsdrukniveau van 30 dB(A) vast), is in de gevel van de toren aan de snelwegzijde geluidwerende beglazing toegepast. Omdat het maximale geluidsdrukniveau in onderwijsruimten nog lager moet zijn volgens de wet (20 dB(A)), is voor de laagbouw aan de snelwegzijde op de begane grond een extra glazen geluidsscherm gezet.

Door de horizontale structuur en de dragende gevel paste de Hotelschool relatief gemakkelijk in de laagbouw. De indeling is bepaald door een dubbele kolommenrij en twee hoven. In de ene hof bevindt zich nu een auditorium, de andere is ingericht als tuin. Om deze geluidsluwe tuin liggen de meeste onderwijsruimten, de gang bevindt zich achter de geluidsbelaste gevel. Hierdoor is de geluidsbelasting in de lokalen op een slimme manier gereduceerd. Dankzij de dragende gevel en de dragende kern met zes liften waren ook de vloeren van de toren grotendeels vrij indeelbaar. Het gevelstramien van 1,85 meter werd leidend voor de maat van de hotelkamers: twee geveldelen per kamer. De enige logistieke uitdaging was om in het geval van calamiteiten de gasten (maximaal 400) in het restaurant op de zeventiende verdieping veilig naar buiten te krijgen. Een extra trap leidt daarom naar de zestiende verdieping waar zich een veilig compartiment bevindt.

Een andere belangrijke ontwerpogave voor het functioneren van het gebou-

wenssemble ligt in het contact met het maaiveld. In het oorspronkelijke ontwerp bevonden de entrees tot de gebouwen zich op een verhoogd parkeerdek. Dankzij de transformatie ligt de entree tot het hotel aan het Rembrandtpark, gemarkeerd door een nieuwe luifel. Tevens is de relatie met de omgeving verbeterd doordat de voorheer gesloten en terugspringende plint nu transparant en verhoogd is en in hetzelfde vlak tot aan boven doorloopt. De entree tot de Hotelschool ligt nu aan het Mercatorplein. Gedurende de leegstand was de laagbouw een blinde zijde van het plein, nu is het een komen en gaan van studenten, docenten en gasten. De overgang tussen het verhoogde dek en het maaiveld, ontworpen door Buro Sant en Co landschapsarchitectuur, is vloeiender en zachter dan de harde betonnen rand door de terrasvormige plantenbakken.

Opdrachtgever Pronam Aurora, Amsterdam
Ontwerp ZZDP Architecten, Amsterdam
Projectarchitecten Joris Deur en Adam Smit
Medewerkers Lyssan Theller, Ramon Gianotten, Sander Grebe
Adviseur constructie van Rossum Raadgevend Ingenieurs, Amsterdam
Adviseur installaties hoogbouw: Akotech, Abcoude laagbouw: A. de Jong Groep / TES Installatietechniek, Rotterdam
Adviseur akoestiek Peutz, Zoetermeer
Aannemer hoogbouw: BAM Utiliteitsbouw, Amsterdam laagbouw: Bouwbedrijf M.J. de Nijs en Zonen, Warmenhuizen
Bruto vloeroppervlakte hoogbouw: ca. 24.000 m² laagbouw: ca. 15.000 m²
Definitief ontwerp hoogbouw juli 2010,
Definitief ontwerp laagbouw juli 2011
Aanvang bouw hoogbouw februari 2011
Aanvang bouw laagbouw november 2011
Oplevering juli 2012

Voorheen: hoofdkantoor Eneco in Rotterdam (1989) Nu: Hogeschool Rotterdam (2012)

Zandbelt&vandenBerg werd niet zoals Wessel de Jonge Architecten en zpp architecten zomaar door de eigenaar van een leegstaande kantoorcolos gebeld. De opdracht om het voormalige hoofdkantoor van Eneco in het hart van Rotterdam te transformeren tot het Instituut voor Gezondheidszorg van de Hogeschool Rotterdam kent een andere voorgeschiedenis. Het bureau had met een aantal partijen uit het gebied een stedenbouwkundig plan gemaakt om de Coolhaven tot een stadscampus te ontwikkelen. Het gebouw dat Eneco verliet, vormde binnen dit plan een potentieel zwart gat. De Hogeschool Rotterdam en de eigenaar van het gebouw, CREDIT SUISSE, zaten echter ook aan tafel. Zandbelt&vandenBerg zag de 25.000 vierkante meter als een mooie kans voor de Hogeschool Rotterdam om voor haar opleidingen in de gezondheidszorg een vestiging binnen het kenniscluster in de nabijheid van het Erasmus MC te openen. De Hogeschool had zo haar bedenkingen, maar het huidige huurcontract liep bijna af en ze was wel benieuwd naar hoe Van den Berg de school in de toren dacht te kunnen inpassen. De plannen overtuigden: Credit Suisse had een nieuwe huurder gevonden, mits de verbouwing voor de zomer van 2012 rond zou zijn. In juni 2011 ging het architectenbureau in opdracht van de eigenaar aan de slag. Dankzij deze bijzondere gang van zaken was het onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk was: de eigenaar of de huurder. Voor het bureau was het te complex om voor allebei te werken, er was immers een deadline te halen.

H-team

Herbestemming is belangrijk
Het H-team is ingesteld door het College van Rijksadviseurs als denktank waarin wordt nagedacht over herbestemming. De leegstand is hardnekkig en trekt een wissel op het uithoudingsvermogen van publieke en private partijen. Het H-team geeft aan wat nodig is om de nieuwe omstandigheden als kans te zien. Centraal staat de vraag: hoe kunnen we obstakels wegnemen waardoor bestaande gebouwen een nieuwe bestemming kunnen krijgen? De drie hoofdtaken van het H-team zijn: het reflecteren op de herbestemmingspraktijk; het signaleren van specifieke kwesties in het werkveld van behoud en interventie, exploitatie en beheer, proces, architectuur, opdrachtgeverschap of wet- en regelgeving; en het voortdurend agenderen hiervan. Behalve de vakwereld, de regering en andere overheden, spreekt het H-team ook de onderwijsinstellingen hierop aan.

De kantoorcolos heeft dankzij de transformatie een transparant voorkomen naar de Rochussenstraat. Fotograaf Joost Bataille

Zandbelt&vandenBerg nam de verbouwing van het caso en de indeling van alle programmaonderdelen voor zijn rekening en Buro M2R ontwierp de inrichting van de Hogeschool. Omdat de bezettingsgraad in het hele gebouw zich wijzigde, moest in de aanvraag van de bouwvergunningen de doorstroom en de vluchtcapaciteit worden opgenomen. Zandbelt&vandenBerg had het voordeel dat het bouwbesluit nu een duidelijk onderscheid maakt tussen nieuwbouw en bestaande bouw, waardoor de bouwvergunningaanvragen soepeler verlopen dan jaren eerder. Omdat bij de indiening van de vergunningen nog niet duidelijk was waar alle functies van de hogeschool terecht zouden komen, maakte het bureau een plan waarin de infrastruc-

Op momenten was het onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk was

tuur, vlucht- en doorstroomcapaciteit en brandcompartimentering werden geregeld. Hieraan zijn vervolgens bezettingsgraden gekoppeld. Door vooraf verschillende indelingen te testen, waren de mogelijkheden binnen dit raamwerk duidelijk. Plangrensaanpassingen met als gevolg lange procedures werden vermeden door alle uitbreidingen binnen de perceelgrens op te lossen. Daarnaast kon dankzij de goede samenwerking met de aannemer zonder bestek worden begonnen aan de bouw. Wegens de korte bouwtijd is gewerkt in een bouwteam waarin architecten, constructeurs, E- en w-installateurs, liftenleveranciers, de eigenaar en de verhuurder met elkaar aan tafel zaten. De onverwachte problemen die bij het openzagen van het gebouw naar voren kwamen, konden zo direct worden opgelost. Dankzij het vertrouwen tussen de architect, de eigenaar en de uitvoerders was het mogelijk de snelheid in het bouwproces vast te houden.

Dankzij de verruimde entree en de transparante begane grond opent het schoolgebouw zich naar de straat. Passanten zien wat binnen gebeurt en andersom zien de docenten en leerlingen wat buiten plaatsvindt. De openbare ruimte rondom het pand verdient nog aandacht, vooral aan de achterkant. In het plan voor de stadscampus door Zandbelt&vandenBerg is een buitenruimte voorzien, die de twee gebouwen van de Hogeschool in het gebied met elkaar verbindt. Nu maar hopen dat dit plan net als voor de transformatie van de kantoorcolos leidt tot een mooie opdracht.

Het voormalige hoofdkantoor van Eneco heeft een nieuwe entreepartij die beter past bij haar nieuwe gebruiker, de Hogeschool Rotterdam. Fotograaf Joost Bataille

De bijgeplaatste trappenhuizen hebben een zo licht mogelijke constructie. Fotografie Joost Bataille

Bestaande contouren als leidraad

De externe partij die het P+V voor de Hogeschool schreef, ging uit van een een-op-een vertaling van de oude situatie naar de nieuwe. Dit bleek niet te passen. Bij een herbestemming zijn de contouren en mogelijkheden van het bestaande gebouw leidend. Zandbelt&vandenBerg organiseerde daarom kleine workshops met elke afdeling van de Hogeschool. Hierin werd verkend hoe de nieuwe gebruikers het best binnen de beschikbare ruimte kunnen functioneerden. Uiteindelijk heeft iedereen (2500 studenten en 500 medewerkers) een fijne werplek in het gebouw gekregen.

Om een goede doorstroom te garanderen, zijn nieuwe trappenhuizen, tien extra liften, bredere gangen, heel veel toiletten en een nieuwe hoofdentree gerealiseerd. De entreegebieden zijn verplaatst en vergroot, waardoor het gebouw een duidelijker gezicht heeft gekregen naar de 's-Graven-dijkwal toe. Op de begane grond zijn zo veel mogelijk binnenwanden verwijderd ten behoeve van een open studielandschap en de klaslokalen kijken via een open venster uit op de Rochussenstraat. De trappenhuizen zijn als blokjes tegen het pand aangezet. Door hun bescheiden vormgeving en zorgvuldige detaillering lijkt het alsof ze er altijd

al stonden. Ze zijn in een lichte constructie uitgevoerd, omdat boven de metrobus kon niet worden geheld.

- Opdrachtgever** Urban Properties, international real estate managment, Rotterdam
- Ontwerp** Zandbelt&vandenBerg
- Projectarchitect** Rogier van den Berg
- Medewerkers** Mijke Kromdijk, Paul-Peter Kuper, Heidi Klein
- Adviseur constructie** Oranjewoud, Heerenveen
- Adviseur installaties** Van Lelieveld,

- Papendrecht**
- Aannemer** J.P. van Eesteren BV
- Bruto vloeroppervlakte** 25.000 m²
- Netto vloeroppervlakte** 22.000 m²
- Bruto inhoud** 95.000 m³
- Netto inhoud** 68.000 m³
- Programma** onderwijs, kantoren en parkeren
- Voorlopig ontwerp** mei 2011
- Definitief ontwerp** juli 2011
- Aanvang bouw niet-bouwvergunningsplichtige delen** september 2011
- Aanvang bouw bouwvergunningsplichtige delen** november 2011
- Oplevering** juni, 2012

